

**ÖZÜMSEME KAPASİTESİNİN İŞLETME PERFORMANSI ÜZERİNE
ETKİSİ: KOBİ'LERDE BİR ARAŞTIRMA**

*THE EFFECT OF ABSORPTIVE CAPACITY ON BUSINESS PERFORMANCE:
A RESEARCH IN SMEs*

Mehmet KAPLAN*

*Geliş Tarihi: 27.01.2021
(Received)*

*Kabul Tarihi: 23.08.2021
(Accepted)*

ÖZ: Özümseme kapasitesi işletmelerin yeni bir bilginin değerinin farkına varabilmesi, onu özümseyip işletme amaçlarına yönlendirebilmesini ifade etmektedir. İşletmelerin yeni bilgiyi kavramasını, özümsemesini ve kullanmasını sağlayan özümseme kapasitesi işletmenin performansı üzerinde etkili bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada bu çalışmada "işletmelerin özümseme kapasitelerinin işletme performansı üzerinde etkisi var mıdır?" temel araştırma sorusuna yanıt aranmaktadır. Çalışma, Isparta-Burdur Bölgesi KOBİ'lerinde gerçekleştirilmiştir. İlgili KOBİ'lerde yönetici düzeyinde çalışan 218 kişiye ulaşılmıştır. İlgili kişilere yönelik anket tekniği kullanılmıştır. Yazında bu yöndeki çalışmalar daha çok büyük işletmelerde gerçekleştirilmiş dolayısıyla üretilen sonuçlar ve öneriler de bu yönde değer bulmuştur. Ancak bu çalışma KOBİ'lerde gerçekleşmesi dolayısıyla yazına özgün bir değer katabilir ve pratik uygulamaya yönelik yararlı fikirler sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özümseme Kapasitesi, İşletme Performansı, KOBİ'ler.

ABSTRACT: The absorptive capacity implies that businesses can realize the value of a new information, assimilate it and direct it towards business objectives. The absorptive capacity that enables businesses to grasp, absorb and use new information is considered as an effective factor on the performance of the business. At this point, in this study is sought an answer to the basic research question "Does the absorptive capacity of enterprises have an impact on business performance?" The study was carried out in the SMEs of Isparta-Burdur Region. 218 people working at executive level in related SMEs were reached. Questionnaire technique was used for the people concerned. In the literature, studies in this direction have been carried out mostly in large enterprises, so the results and suggestions produced have found value in this direction. However, this study can add an original value to the literature as it takes place in SMEs and is thought to offer useful ideas for practical application.

Key Words: Absorptive Capacity, Business Performance, SMEs.

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem

This study has been investigated in SMEs in Isparta / Burdur Organized Industrial Zone and in small sectoral areas in terms of scale. In this sense, individuals in management level in SMEs of Isparta-Burdur organized industrial zone were included in the study. In this sense, the aim of the study is to measure the effect of the absorption capacity of businesses on business performance. The fact that this measurement is being investigated in the focus

* Dr., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, mehmetkaplan@isparta.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1359-1028.

of SMEs makes the study unique and it is stated that it can transform the results into useful information in terms of strategic management in SMEs.

Research Questions

Depending on the purpose of the study, the main research question of the research is expressed as "Does the absorption capacity affect the business performance?" Depending on this basic research question, the effect of the absorption capacity of the enterprises on the business performance has been tried to be determined.

Literature Review

The concept of absorption capacity was firstly expressed in macroeconomic terms in business / business and economic environments, and Adler (1965) defined it as receiving and adapting information from the environment within a framework related to the economic performance of countries, and positioned it within an economic capability. On the other hand Cohen and Levinthal (1989: 569-596), first drew the subject to a micro field, in other words, to business literature, and then "to recognize the information about innovation coming from outside the business, to adopt this information in the business and to use it for commercialization, they defined it as the necessary organizational capacity" and included the concept in management literature (Cohen and Levinthal, 1990: 128). Absorption capacity assumes that, for businesses, absorbing / absorbing new information will create a more innovative and flexible organization, and those who benefit from new knowledge will perform better than other businesses. In other words, businesses with high absorption capacity will gain a competitive advantage over other businesses and increase their performance (Miles, 2016: 17).

Methodology

The research was carried out in a practical way. Questionnaire technique was used as data collection tool. The questionnaires were sent to them via online platforms after the permission negotiations with the managers and they were expected to be answered. The questionnaire includes the statements of the assimilation capacity scale and the business performance scale together with demographic information. In the second part, Flatten et al. (2011: 137-152), a scale consisting of 13 expressions and including the dimensions of the variable in the literature was used. It was calculated that the scale has high internal consistency with the value ($\alpha=0,88$) which developed by Flatten et al. (2011: 137-152). The scale, which was developed by Fraj-Andres et al. (2009: 263-286) consisting of 16 expressions, to measure business performance was used. The relevant scale consists of commercial, operational and financial performance dimensions. However, the research was carried out using only the financial dimension / testing. There are 5 statements in this section. It was calculated that the scale has a good level of internal consistency with ($\alpha = 0.76$).

Results and Conclusions

In this study, the effect of absorption capacity on business performance has been tried to be determined. As a result of the analysis of the data obtained in this research conducted for SMEs in Isparta / Burdur Organized Industrial Zone, it has been revealed that there is a positive and significant relationship between the absorption capacity and the business performance. Moreover, as a result of the explanatory factor analysis carried out in the literature of the absorption capacity, it was seen that each of the dimensions that were

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
2021 Cilt 23 Özel Sayı: IERFM (73-86)

compatible with the literature was positive and statistically significant with business performance. Based on these results, theoretical, practical and managerial implications, limitations of the study and recommendations for future studies were evaluated. The results of this study contribute theoretically to SMEs. As a matter of fact, as emphasized in some studies in this direction (Flatten et al., 2011: 137; Gong et al., 2013: 443-445), it strengthens the capacity of SMEs to absorb flexible structures and contributes positively to business performance. The subject of absorption capacity is an important issue in terms of both strategic management literature and SMEs literature and practice, and the findings of this research contribute to the relevant literature and thus constitute a basis for future studies. From a practical point of view, the findings of this study provide guidance for SME managers and hence employees. For SME managers, the acquisition, adoption, transformation and use of information can increase the development and performance of the business by providing faster and more effective decision-making and implementation for the business. SME managers can develop a learning culture oriented to absorb information by establishing an information infrastructure among themselves with the absorption capacity. This culture increases the power of SME managers to make employees' talents more effective, increase their work quality, acquire knowledge more effectively, adopt it, transform it in terms of business practice, and use it in terms of business. Moreover, such a learning culture will enable the enterprise to gain competitive advantage by establishing an effective system for both managers and employees. As stated in the literature, the absorption capacity enables managers and employees to obtain and develop knowledge, encourage open innovation, facilitate organizational learning (Yasar, 2013: 88-100; Lichtenhaler, 2016: 664-676; Latukha and Veselova, 2019: 503-519) and more effectively manage strategic alliances, which are especially important for SMEs (Flatten et al., 2011: 137-152). The first limitation of this study is that it was designed as a quantitative research. Another limitation is that the questionnaire technique was used as a quantitative research technique. Since the capacity of perceiving, understanding and responding to the survey of SME managers participating in the study directly affects the results of the study, the study was limited depending on the relevant managers. In order to further strengthen the perception and understanding, first of all, pilot studies and improvements made by obtaining expert opinion were carried out to reduce this limitation of this study. However, conducting a study in this direction with qualitative methods for future studies, especially by using semi-structured interview technique technically, can contribute to the literature that will reveal the structure of the absorption capacity. Another limitation of the study is the sample limitation. The study was conducted only on SME managers. The fact that the work applied to the business owner, partners, general manager, department managers and assistant department managers as managers was limited to managers at this point created a limitation. However, the main reason for the study in this direction is that the managers in SMEs exhibit a more dominant feature over the enterprise. The inclusion of SME employees in future studies may be important in terms of absorption capacity. The last limitation of the study is geographical limitation. The research only was carried out only in Isparta / Burdur region and its results were limited to this region. Therefore, studies to be conducted in different geographies may produce more generalizable results.

1. GİRİŞ

Yaşadığımız zaman diliminde yaşanan değişim ve dönüşümler, hızını ve genişliğini yavaş yavaş ya da çok hızlı bir şekilde özümseyeceğimiz yapay zeka, robotik nesnelerin interneti, özerk taşıtlar, üç boyutlu yazıcılarla üretilmiş ürünler, yeni teknolojik desenlerle oluşturulmuş bilgi işleme mekanizmaları yeni/yenilikçi gelişmeler olarak iç-içe geçmiş, eş-zamanlı olmuş (Schwab, 2016: 9-11) ve işletmeleri hem etkilerken hem de onlar için katlanarak artan bir rekabet ortamında tehditlere/fırsatlara hızlı bir şekilde yanıt verebilen, çevik ve esnek çözümlü hareket tarzı olan bir işletme mimarisini mümkün kılmaktadır (Iansiti ve Lakhani, 2020: 27-28). Dahası bu işletme mimarisinin tehditlere yanıt verip fırsatları kendisi için inşa edecek bir yetenek geliştirmesi ve yeteneğini kendisiyle uyumlu bir üretkenliğe yönlterek dönüştürmesi ve yeni iş-birlikleriyle zenginleştirilmesi gerekmektedir (Papatya vd., 2018: 1355). Böyle bir rekabet ortamında işletme mimarisinin başarısını sürdürebilmesi için çevresinden adapte ettiği bilgiyi kullanabilmesi gerekmektedir. Özümseme kapasitesi yazında çeşitli ifadelerle anlatılmış olsa da “işletmelerin bilgiyi edinmesi, benimsemesi, dönüştürmesi ve kullanması” süreciyle özetlenmektedir (Zahra ve George, 2002: 185-203). Özümseme kapasitesi yüksek olan işletmeler, proaktif biçimde yeni bilgiyi araştırma ve özümseme eğiliminde olmaktadır. Dolayısıyla bu tarz işletmelerin performansları da sürekli artmakta ve gelişmektedir. Diğer taraftan özümseme kapasitesi düşük olan işletmeler, ancak performansları düştüğünde ve başarısızlık durumunda tepkisel olarak yeni bilgiyi ödünç alma eğilimine girmektedirler (Miles, 2016: 18; Lichtenhaler, 2016: 667-668).

Yazında özümseme kapasitesinin işletme performansını artırmasına ve böylelikle avantaj sağlayacağını ifade eden/vurgulayan araştırmalar yazında yer almaktadır (Flatten vd., 2011: 137-152; Gong vd., 2013: 443-482; Geylan ve Baraz, 2017: 55-74, Kale vd., 2019: 276-283; Sakarya vd. 2016; Çetin ve Fidan 2017; Zincir, 2018). Bu çalışma ise Isparta/Burdur Organize Sanayi Bölgesi’nde ve daha farklı/küçük sektörel alanlarda yapılmıştır. Dolayısıyla çalışma işletme ölçeği bakımından farklılaşmış ve KOBİ’lerde araştırılmıştır. Bu anlamda Isparta-Burdur Bölgesi KOBİ’lerinde yönetici düzeyinde bulunan bireyler araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın amacı işletmelerin sahip olduğu özümseme kapasitesinin işletme performansı üzerindeki etkisini ölçmektir. Bu ölçümün KOBİ’ler odağında araştırılıyor olması çalışmayı özgün kılmakta ve sonuçları KOBİ’lerde stratejik yönetim açısından faydalı bilgilere dönüştürmeye olanak sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu noktada çalışmanın sonuçlarına bağlı olarak teorik, pratik ve yönetimsel çıkarımlar yapılmış ve öneriler sunulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve TEORİK DESTEKLERİ

Özümseme kapasitesi kavramı iş/işletmecilik ve ekonomik çevrelerde ilk olarak makro-ekonomik olarak ifade bulmuş ve Adler (1965) tarafından ülkelerin ekonomik performanslarıyla ilgili bir çerçevede çevreden bilgiyi alması ve uyarlayarak özümsemesi olarak nitelenerek, ekonomik bir yetenek olarak konumlandırılmıştır. Daha sonra Cohen ve Levinthal (1989: 569-596) ise konuyu önce genel bir değerlendirmeye mikro bir alana başka bir ifadeyle iş yazınına çekmişler, sonra ise “işletmeye dışarıdan gelen yeniliğe yönelik bilginin fark edilmesi, bu bilginin işletme içerisine alınarak benimsenmesi ve ticarileştirmek üzere kullanılması için gerekli olan örgütsel kapasite” olarak tanımlamışlar ve kavramı yönetim yazınına dahil etmişlerdir (Cohen ve Levinthal, 1990: 128). Özümseme kapasitesi işletmeler açısından yeni bilgiyi hazmetmenin/özümsemenin daha yenilikçi ve esnek bir örgüt yaratacağını ve yeni bilgiden fayda sağlayanların, diğer işletmelere nazaran üstün performans göstereceklerini varsaymaktadırlar. Başka bir ifade tarzıyla özümseme kapasitesi yüksek olan işletmeler diğer işletmelere göre rekabet avantajı elde edeceklerdir (Miles, 2016: 17).

Özümseme kapasitesi yazında yer alan farklı çalışmalarda da farklı şekillerde ele alınmıştır. Sözcülemi, öğrenme yeteneği (Lane vd., 2006: 833-863), sorun çözme süreci (Kim, 1998: 506-521), dönüştürme mekanizması (Murovec ve Prodan, 2008: 43-49) ve dinamik yetenek olarak (Zahra ve George, 2002: 187) açıklanmıştır. Yazında özümseme kapasitesinin atf oranı yüksek olan araştırmasında Zahra ve George (2002: 187) “dinamik bir örgütsel yetenek üretebilmek için örgütlerin bilgiyi elde ettiği, benimsediği/içselleştirdiği, dönüştürdüğü ve kullandığı rutin ve süreçler bütünü olarak” ifade etmişlerdir.

Araştırmaların teorik desteklerle daha nitelikli ve yönü belli/belirli olarak yazında ilişki ağını genişletebileceğini ve geçerliliğini artıran bir yapıda (Abend, 2008) olması amacıyla dinamik yetenekler, örgütsel öğrenme ve bilgi yönetimi teorileriyle destekler oluşturulmuştur. Bu destekler özümseme kapasitesinin geçmişteki deneyimleri özümseme, günceldeki iş yapış/yapılışları gerçekleştirme ve gelecekteki avantajlara odaklanmasında başarı sağlamaktadır (Easterby-Smith vd., 2008: 483-501). Özümseme kapasitesinin teorik destekleri aşağıdaki tabloda teorik destek ve desteğin anlamı şeklinde değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Özümseme Kapasitesi Teorik Destekleri

Teorik Destek	Anlamı
Dinamik Yetenekler	Yeteneklerin dinamikleşmesi işletmelerin rekabet avantajı kazanmasında etkin/etkili olan ve çevresel türbülansa başarı sağlayıcı yeni yetenekler yaratmayı mümkün kılan bir işleyiştir. Özümseme kapasitesi birinci düzeyde birbirini besleyen bir dinamik yetenektir.
Örgütsel Öğrenme	Örgütsel öğrenme işletmenin var olan bilgisinde artırma ve/veya azaltma yaparak bir düzenleme oluşturmaktadır. Böylelikle özümseme kapasitesinin var olabilmesi için gerekli olan işletmenin yeni bilgiler keşfetmesine olanak tanımaktadır.
Bilgi Yönetimi	Bilgi yönetimi işletmelerin başarısında rekabet avantajı yaratan bir yapısal sistem olarak nitelenmektedir. Özümseme kapasitesi yüksek olan işletmeler bilgiyi arayıp bulan ve yöneten işletmelerdir.

Kaynak: Kaplan vd. (2019)'den sadeleştirilerek alınmıştır.

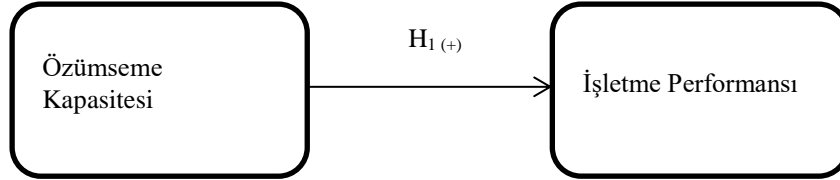
Özümseme kapasitesine göre işletmelerin yeni bilgiyi özümseyebilecek ve kullanabilecek alt yapıya sahip olması gerekmektedir. Başka bir ifade tarzıyla bilgi alt yapısı işletmelerin bilgiyi tam anlamıyla ele alıp kullanmaları açısından stratejik olarak değerlendirilmektedir. Nitekim, bilgi alt yapısı olmayan işletmeler etkin bir şekilde bilgi elde etmeye çalışıp, bilgi elde etseler bile, kendileri için yeterince pozitif yönde kullanamamaktadırlar (Miles, 2016: 17). Aslında bu gerçek Schumpeter (1942: 82-85) tarafından bilgi alt yapısı geliştiremeyenler için “oyunun dışında kalanlar” olarak ifade bulmakta ve işletmenin yaratıcı yıkımıyla sonuçlanan bir durumu tasvir etmektedir. İşletmelerin bilgi alt yapısına sahip olması işletme için iki açıdan önemli olmaktadır. İlk olarak önceden yeni bilgi için özümseme kapasitesi oluşturma ya da özümseme kapasitesi inşa etme bir sonraki dönemde elde edilecek yeni bilgilerin özümsemesini kolaylaştırmaktadır. İkinci olarak ise bilgilerin başarılı bir şekilde kullanılması işletmenin yeni bilgiler için sürekli motive olmasını sağlamakta ve kendini geliştirmesine olanak sağlamaktadır (Miles, 2016: 18).

Özümseme kapasitesinin boyutları yazında çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Cohen ve Levinthal (1989: 575) fark etme, içselleştirme ve kullanma olarak özümseme kapasitesinin bilginin üzerine inşa etmişlerdir. Zahra ve George (2002: 185-203) ise ilgili boyutlara içselleştirme ve kullanma arasına dönüştürme boyutunu eklemeyerek, özümseme kapasitesinin boyutlarını dörde çıkarmışlardır. Dolayısıyla işletmeler özümseme kapasiteleriyle önce bilgiyi çevreden adapte ederek alıp içselleştiriyor ve dönüştürerek kendileri için kullanılabilir hale getirmektedirler (Zahra ve George, 2002: 185-203).

3. ARAŞTIRMANIN KURGUSU VE ÖNSAVLARI

Araştırmanın alan-yazın taramasında işletme mimarilerinin sahip oldukları özümseme kapasitelerinin çeşitli değişkenlerle ilişkili olduğu görülmüştür. Sözelimi, özümseme kapasitesi ile ilgili temel çalışmalardan biri olan Flatten vd. (2011: 137-152) özümseme kapasitesi ile işletme performansı arasındaki ilişkiyi stratejik ittifakların başarısı bağlamında ele almışlardır. Bu çalışmanın sonucunda özümseme kapasitesinin işletme performansını etkilediği ve stratejik ittifakların bu etkiyi güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada çalışanların yaratıcılığı, risk oryantasyonu, işletme büyüklüğü ve işletme performansı ile özümseme kapasitesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bilgi tabanlı çalışanlar üzerine yapılan bu çalışmada çalışan yaratıcılığının işletme performansını etkilediği ve bu etkide risk oryantasyonun, işletme büyüklüğünün ve özümseme kapasitesinin aracılık etkisinin olduğu ortaya çıkarılmıştır (Gong vd., 2013: 443-482). Özümseme kapasitesinin işletme performansı üzerine etkisinde stratejik çevikliğin aracı rolünün araştırıldığı çalışmada ise Türkiye'deki konaklama işletmeleri açısından pozitif etkinin ve aracılığın olduğu belirlenmiştir (Kale vd. 2019: 276-283). Latukha ve Veselova (2019: 503-519) araştırmalarında yetenek yönetimi, işletme performansı ve özümseme kapasitesi ilişkisini Çin'de ve Rusya'da yer alan 120 işletme örneği üzerinden incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda etkin olarak geliştirilmiş bir yetenek yönetimi sisteminin işletme performansını ve özümseme kapasitesini olumlu etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır. Bilgi teknolojisi yeteneklerinin işletme performansına etkisinde özümseme kapasitesi ve çevikliğin aracı rolünün araştırıldığı çalışmada ise özümseme kapasitesinin işletme performansını artırmasında aracı rolü olduğu sonucu çıkmıştır (Liu vd., 2013: 1452-1462). Özümseme kapasitesi ile girişimcilik oryantasyonun işletme performansını üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmalarda da pozitif sonuçlar ortaya çıkmıştır (Wates vd., 2013: 622-633; Patel vd., 2015: 1739-1749). Başka bir çalışmada ise Zahra ve Hayton (2008: 195-220) uluslararası girişimciliğin işletme performansı üzerine etkisinde özümseme kapasitesinin düzenleyici etki yaptığını belirtmişlerdir.

Bu çalışma Isparta/Burdur Organize Sanayi Bölgesi'nde ve küçük sektörel alanlarda ölçek bakımından farklılaşarak KOBİ'lerde araştırılmıştır. Bu anlamda Isparta-Burdur organize sanayi bölgesi KOBİ'lerinde yönetici düzeyinde bulunan bireyler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu anlamda çalışmanın amacı işletmelerin sahip olduğu özümseme kapasitesinin işletme performansı üzerindeki etkisini ölçmektir. Bu ölçümün KOBİ'ler odağında araştırılıyor olması çalışmayı özgün kılmakta ve sonuçları KOBİ'lerde stratejik yönetim açısından faydalı bilgilere dönüştürmeye olanak sağlayabileceği ifade edilmektedir. "Özümseme kapasitesi işletme performansını etkilemekte midir?" sorusuna yanıt aranan araştırmada, araştırmanın kurgusu şekildedeki gibi oluşturulmuştur.

Şekil 1: Araştırmanın Kurgusu

H₁: Özümseme kapasitesi ile işletme performansı üzerinde pozitif etkiye sahiptir.

4. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Araştırma metodolojisi kısmında bu çalışmanın öncelikli olarak araştırma çerçevesi ortaya konacaktır. Araştırma çerçevesinin içinde ise tanımlayıcı istatistik özümseme kapasitesi ölçeği keşfedici faktör analizi ve çoklu regresyon analizi kısımları yer alacaktır.

4.1. Araştırma Çerçevesi

Araştırma uygulamalı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anketler yöneticilerle yapılan izin görüşmeleri sonrasında çevrimiçi platformlarla kendilerine gönderilmiş ve yanıtlamaları beklenmiştir. Anket formu demografik bilgilerle beraber özümseme kapasitesi ölçeği ve işletme performansı ölçeğinin ifadelerini içermektedir. İlk bölümde tanımlayıcı istatistik belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise Flatten vd. (2011: 137-152) tarafından geliştirilen ve 13 ifadeden oluşan ve değişkenin yazındaki boyutlarını tam olarak içeren ölçek kullanılmıştır. Flatten vd. (2011: 137-152)'in geliştirdiği ölçeğin ($\alpha=0,88$) değeri ile yüksek iç tutarlılığa sahip olduğu hesaplanmıştır. İşletme performansını ölçmeye yönelik Fraj-Andres vd. (2009: 263-286) tarafından geliştirilen ve 16 ifadeden oluşan ölçek kullanılmıştır. İlgili ölçek ticari, operasyonel ve finansal performans boyutlarından oluşmaktadır. Ancak araştırma sadece finansal boyut kullanılarak/test edilerek gerçekleştirilmiştir. Bu kısımda 5 ifade yer almaktadır. Ölçeğin ($\alpha=0,76$) ile iyi düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu hesaplanmıştır. İlgili ölçeklerdeki ifadeler “1. Kesinlikle katılmıyorum” ifadesiyle başlamakta ve “5. Kesinlikle katılıyorum” ifadesi aralığında değişen tipteki ölçektir.

Çalışmanın anakütlesini, Isparta/Burdur Bölgesi'nde yer alan KOBİ'ler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise kolayda erişim sağlanan ilgili faaliyet bölgesinden basit tesadüfi yöntemle belirlenmiş olan işletme yöneticileridir. Bu doğrultuda, ilgili organize sanayi bölgesinde çalışan yöneticilere anket dağıtılmış ve 218 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma metodolojisi çalışmalarında önerildiği şekliyle on kat kuralının işlediği görülmüştür (Hair vd., 2016).

Çalışmada yöneticilere gerçekleştirilen anketin yüzeysel geçerliliği için ilgili araştırma bölgesinden, farklı bir bölgeden ve üniversiteden 5 kişilik bir uzman

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

2021 Cilt 23 Özel Sayı: IERFM (73-86)

görüşü alınmıştır. Araştırma bölgesinde 30 bireyle bir pilot çalışma yapılmış ve buna bağlı veri analizi sonucunda gerekli yapılandırmalar yapılarak anket son halini almıştır.

4.1.1. Tanımlayıcı İstatistik

Çalışmanın anketlerini yanıtlayan yöneticilerin tanımlayıcı istatistik bilgilerini içeren demografik bulguları tabloda görülmektedir. Tablodaki analiz ve değerlendirmeye göre; anketi yanıtlayan yöneticilerin cinsiyet dağılımının yüksek oranda erkek olduğu, medeni durum açısından yüksek oranda evli oldukları; eğitimlerinin üniversite öncesi oldukları ve yönettikleri işletmelerinde 10-15 yıldır çalıştıkları görülmüştür. İlgili yöneticiler işletmede üst düzey nitelikte çalışmaktadır.

Tablo 2: Demografik Bulgular

		Frekans	Oran (%)
Cinsiyetiniz	Erkek	201	92.20
	Kadın	16	7.34
	Cevapsız	1	.04
	Toplam	218	100
Medeni Durum	Evli	191	87.61
	Bekar	21	9.63
	Cevapsız	6	2.75
	Toplam	218	100
Yaşınız	18-24 arası	1	.04
	25-34 arası	15	6.88
	35-49 arası	97	44.50
	50-60 arası	85	38.99
	61-70 arası	19	8.72
	Cevapsız	2	.04
	Toplam	218	100
Eğitim Düzeyi	İlkokul	11	5.05
	Ortaokul	32	14.68
	Lise	79	36.24
	Önlisans	70	32.11
	Lisans	10	4.59
	Yüksek Lisans	5	2.29
	Doktora	1	.04
	Cevapsız	1	.04
	Toplam	218	100
İşletmede Çalışılan Yıl	1-3 yıl	42	19.27
	4-6 yıl	38	17.43
	7-9 yıl	50	22.94
	10-15 yıl	51	23.39
	16-20 yıl	32	14.68
	Cevapsız	5	2.29
	Toplam	218	100
Konum	İşletme Sahibi	48	22.02
	Ortak	48	22.02
	Genel Müdür	81	37.16
	Bölüm Yöneticisi	30	13.76
	Bölüm Yöneticisi Yard.	11	5.05
	Toplam	218	100

4.1.2. Özümseme Kapasitesi Ölçeği Keşfedici Faktör Analizi

Keşfedici faktör analizi, veri setinin küçültülerek daha kolay anlaşılmasına olanak tanıyan bir analizdir. Böylelikle keşfedici faktör analizi sayesinde boyutlar arası ilişkiler daha net olarak ortaya konulmuş olmaktadır (İslamoğlu ve Alnaçık, 2014: 395). “Keşfedici faktör analizi” yapılan ölçeğin “Kaiser-Meyer-Olkin” değeri (,818) şeklinde hesaplanmıştır. Daha sonra ise “Bartlett’s Test of Sphericity” değeri anlamlı olarak bulunmuştur. Keşfedici analiz “promax” tekniğine bağlı olarak “maksimum olabilirlik” odaklı gerçekleştirilmiştir. Alan-yazında önerilen (Hair vd., 2016: 115-118) şekliyle gerçekleştirilmiştir. İlgili analizin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3: Özümseme Kapasitesi Keşfedici Faktör Analizi

No	Değişken İfadesi	Ortalama	Standart Sapma
EDİ 1	İşletme içinde iş yapış/yapılışa uygun olarak belirli aralıklarla veri elde edilmektedir.	3,61	,911
EDİ 2	İşgörenler iş yapış/yapılışa yönelik verileri kullanmaları konusunda desteklenmektedir.	3,48	,881
EDİ 3	İşgörenlerden iş yapış/yapılış dışındaki verileri de izlemeleri beklenmektedir.	3,41	,961
BEN 4	İşgörenler arasında sürekli olarak yeni fikirler paylaşılmaktadır.	4,21	,917
BEN 5	İşgörenler problemlerin ortadan kaldırılmasında departmanlar arası yardımlaşmayı önemsemektedirler.	4,27	,784
BEN 6	Herhangi bir departman bir veriye eriştiğinde hızlı bir şekilde diğer departmanlarla paylaşmaktadır.	4,31	,884
BEN 7	Sektördeki ilerlemeler, problemlerin ortada kaldırılması ve elde edilen başarılar belirli aralıklarla işgörenlerle paylaşılmaktadır.	3,41	,789
DON 8	İşgörenler ilk defa ortaya çıkan verileri içselleştirmekte ve zamanında işlerine yönlendirmektedirler.	3,80	,891
DON 9	İşgörenlerimiz kurum içindeki ve dışındaki verileri etkin hale getirmektedirler.	3,74	,865
DON 10	İşgörenlerimiz öğrendikleri verileri işlerine yönlendirmektedirler.	3,75	,813
KUL 11	Kurumumuzda işgörenlerimizin iş modeli geliştirmeleri desteklenmektedir.	4,11	,924
KUL 12	Kurumumuzda kullanılan teknoloji belirli aralıklarla değerlendirilmekte ve yeniliklerle uyumlaştırılmaktadır.	4,41	,845
KUL 13	Kurumumuzda yeni teknolojilerin uyumlu hale getirilmesiyle daha etkin çalışılmaktadır.	4,21	,969

Keşfedici faktör analizi, yazında olduğu gibi özümseme kapasitesinin dört boyutta incelenebileceğini göstermiştir. Bu boyutlar edinim, içselleştirme, dönüştürme ve kullanım olarak yazındaki gibi ifadeleştirilmiştir. Birinci boyut “4,02 değerli özdeğere sahip olmakta ve açıklanan toplam varyansın %23,02’sini temsil etmektedir.” İkinci boyut ise “3,36 özdeğere sahiptir ve açıklanan toplam varyansın %22,41’ini temsil etmektedir.” Üçüncü boyut “3,31 özdeğere sahiptir ve açıklanan toplam varyansın %22,04’ünü temsil etmektedir.” Dördüncü boyut ise “3,01 özdeğere sahiptir ve açıklanan varyansın %20,01’ini temsil etmektedir.” Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü boyutlar “toplam varyansın %92,48’ini temsil etmektedir.”

4.1.3. Çoklu Regresyon Analizi

Değişkenler arasındaki etkiyi belirlemek amacıyla yapılan “doğrusal regresyon analizi” sonucunda “özümseme kapasitesinin işletme performansını anlamlı bir şekilde” açıkladığı görülmüştür. Regresyon analizi sonucuna göre birinci değişkenin birinci boyutunun ikinci değişkenle “(Beta=,422) güçlü ve anlamlı ($p<0,05$) ilişkiye” sahiptir.

Birinci değişkenin ikinci boyutunun ikinci değişkenle “(Beta=0,433) güçlü ve anlamlı ($p<0,05$) ilişkisi” vardır. Birinci değişkenin üçüncü boyutunun ikinci değişkenle “(Beta=0,412) güçlü ve anlamlı ($p<0,05$) ilişkiye” sahiptir. Birinci değişkenin dördüncü boyutunun ikinci değişkenle “(Beta=0,421) güçlü ve anlamlı ($p<0,05$) ilişkisi” vardır. Özümseme kapasitesinin “tüm boyutları itibarıyla işletme performansı üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.”

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada özümseme kapasitesinin işletme performansına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Isparta/Burdur Organize Sanayi Bölgesi’nde yer alan KOBİ’lere yönelik yapılan bu araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucunda özümseme kapasitesi ile işletme performansı arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğu ortaya konmuştur. Dahası özümseme kapasitesinin yazında yer alan ve bu çalışmada gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi sonucunda da yazınla uyumlu çıkan boyutların her birinin işletme performansı ile pozitif ve istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara bağlı olarak teorik, pratik ve yönetsel çıkarımlar ile çalışmanın sınırlılıkları ve gelecek çalışmalar için öneriler kısmı değerlendirilmiştir.

5.1. Teorik, Pratik ve Yönetimsel Çıkarımlar

Bu çalışmanın sonuçları KOBİ’ler açısından teorik anlamda katkı sağlamaktadır. Nitekim bu yöndeki bazı çalışmalarda da vurgulandığı gibi (Flatten vd., 2011: 137; Gong vd., 2013: 443-445) KOBİ’lerin esnek yapıları özümseme kapasitesini güçlendirmekte ve işletme performansına olumlu yönde katkıda bulunmaktadır. Özümseme kapasitesi konusu hem stratejik yönetim yazını hem de KOBİ’ler yazını ve pratiği açısından önemli bir konudur ve bu araştırmanın bulguları ilgili yazına katkıda bulunmakta dolayısıyla gelecek çalışmalar için bir temel teşkil etmektedir.

Pratik açıdan bakıldığında ise bu çalışmanın bulguları KOBİ yöneticilerine ve dolayısıyla çalışanlarına yol gösterici niteliktedir. KOBİ yöneticileri açısından bilginin edinimi, benimsenmesi, dönüştürülmesi ve kullanımı işletme için daha hızlı ve etkin bir karar alma ve uygulama sağlayarak işletmenin gelişimini ve performansını artırabilir. KOBİ yöneticileri özümseme kapasitesi ile kendi aralarında bilgi alt yapısı kurarak bilgiyi özümsemeye yönelik bir öğrenme kültürü geliştirebilirler. Bu kültür KOBİ yöneticilerinin çalışanların yeteneklerini daha etkin

hale getirmesini, çalışma kalitesini artırmalarını, bilgiyi daha etkin bir şekilde edinerek, benimseyerek, işletme pratiği açısından dönüştürerek, işletme açısından kullanma güçlerini artırmaktadır. Dahası, böyle bir öğrenme kültürü hem yöneticiler hem çalışanları açısından etkin bir sistem kurarak işletmenin rekabet avantajı elde etmesini sağlayacaktır. Yazında da belirtildiği gibi özümseme kapasitesi yöneticilerin ve çalışanların bilgiyi elde etmelerine ve geliştirmelerine, birbirlerine açık inovasyonu teşvik etmelerine, örgütsel öğrenmeyi kolaylaştırmalarına (Yasar, 2013: 88-100; Lichtenenthaler, 2016: 664-676; Latukha ve Veselova, 2019: 503-519) ve özellikle KOBİ'ler için önemli olan stratejik ittifakları daha etkin yönetmelerine neden olabilmektedir (Flatten vd., 2011: 137-152).

5.2. Çalışmanın Sınırlılıkları ve Gelecekteki Çalışmalar İçin Öneriler

Bu çalışmanın öncelikle sınırı nicel bir araştırma olarak tasarlanmış olmasıdır. Nicel araştırma tekniği olarak da anket tekniğinin kullanılmış olması da bir başka sınırlılıktır. Araştırmaya katılan KOBİ yöneticilerinin anketi algılama, anlama ve yanıt üretme kapasiteleri çalışmanın sonuçlarına doğrudan etki ettiği için ilgili yöneticilere bağlı olarak çalışma sınırlı kalmıştır. Algıyı ve anlamayı daha da güçlendirmek için öncelikle pilot çalışma yapılması ve uzman görüşü alınarak yapılan iyileştirmeler bu çalışmanın bu sınırlılığını azaltmaya yönelik gerçekleştirilmiştir. Ancak bu yönde bir çalışmanın gelecek çalışmalar için nitel yöntemlerle de yapılması özellikle teknik olarak yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak özümseme kapasitesinin yapısını ortaya çıkaracak araştırmalar yazına katkı sunabilir.

Çalışmanın bir başka sınırlılığı ise örneklem sınırlılığıdır. Çalışma sadece KOBİ yöneticileri üzerine gerçekleştirilmiştir. Yönetici olarak işletme sahibi, ortakları, genel müdür, bölüm yöneticileri ve bölüm yöneticileri yardımcılara uygulanan çalışma bu noktada yöneticilerle sınırlı tutulmuş olması bir sınırlılık oluşturmuştur. Ancak çalışmanın bu yönde yapılmasının ana nedeni KOBİ'lerdeki yöneticilerin işletme geneline daha hâkim bir özellik sergilemesidir. Gelecekteki çalışmalarda KOBİ çalışanlarının da araştırmaya dahil edilmesi özümseme kapasite açısından önemli olabilir.

Çalışmanın son sınırlılığı ise coğrafi sınırlılıktır. Araştırma sadece Isparta/Burdur bölgesinde gerçekleşmiş ve sonuçları sadece bu bölgeyle sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla farklı coğrafyada yapılacak çalışmalar daha genellenebilir sonuçlar üretebilecektir.

KAYNAKÇA

- Abend, G. (2008). The Meaning of Theory. *Sociological Theory*, 26, 173–199.
Adler, J. H. (1965). *Absorptive Capacity: The Concept and its Determinants*, Washington DC: Brookings Institution.
Cohen, W. M. ve Levinthal, D. A. (1989), Innovation and Learning: The Two Faces of R&D. *The Economic Journal*, 99(397), 569-596.

- Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
2021 Cilt 23 Özel Sayı: IERFM (73-86)
- Cohen, W. M. ve Levinthal, D. A. (1990). Absorptive Capacity: A New Perspective On Learning and Innovation. *Administrative science quarterly*, 128-152.
- Çetin, S. ve Fidan, Y. (2017). İnsan Sermayesi Özümseme Kapasitesi ve Yenilik Performansı İlişkisi, *BMIJ*, 5(4), 1-22.
- Easterby-Smith, M., Graca, M., Antonacopoulou, E. ve Ferdinand, J. (2008). Absorptive Capacity: A Process Perspective. *Management Learning*, 39(5), 483-501.
- Flatten, T. C., Engelen, A., Zahra, S. A. ve Brettel, M. (2011). A Measure of Absorptive Capacity: Scale Development and Validation. *European Management Journal*, 29(2), 98-116.
- Flatten, T. C., Greve, G. I. ve Brettel, M. (2011). Absorptive Capacity and Firm Performance in Smes: The Mediating Influence of Strategic Alliances. *European Management Review*, 8(3), 137-152.
- Fraj-Andres, E., Martinez-Salinas, E. ve Matute-Vallejo, J. (2009). A Multidimensional Approach to The Influence of Environmental Marketing and Orientation On The Firm's Organizational Performance. *Journal of Business Ethics*, 88(2), 263-286.
- Geylan, A. ve Baraz, A. B. (2017). İşletmelerde Özümseme Kapasitesi ile İşletme Performansı İlişkisi: ESO Araştırması. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 55-74.
- Gong, Y., Zhou, J. ve Chang, S. (2013). Core Knowledge Employee Creativity and Firm Performance: The Moderating Role of Riskiness Orientation, Firm Size, and Realized Absorptive Capacity. *Personnel Psychology*, 66(2), 443-482.
- Hair, J. (2016). F., Black, W., C., Babin, BJ, Anderson, R.E. (2010.). *Multivariate Data Analysis*.
- Iansiti, M. ve Lakhani, K. R. (2020). *Yapay Zeka Çağında Rekabet Algoritmalarının ve Ağların Yönettiği Bir Dünyada Strateji ve Liderlik*, İstanbul: Optimist Yayınları.
- İslamoğlu, H. ve Alınçık, Ü. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Kale, E., Aknar, A. ve Başar, Ö. (2019). Absorptive Capacity and Firm Performance: The Mediating Role of Strategic Agility. *International Journal of Hospitality Management*, 78, 276-283.
- Kaplan, M., Çelik, A. ve Kaplan, B. T. (2019). Özümseme Kapasitesinin Yenilik Performansı Üzerine Etkisi Konya Otomotiv Yan Sanayi İş Kümesi Üzerine Bir Araştırma. *Presented at the 18. Uluslararası İşletmecilik Kongresi*, Osmaniye.
- Kim, L. (1998). Crisis Construction and Organizational Learning: Capability Building in Catching-Up at Hyundai Motor. *Organization Science*, 9(4), 506-521.
- Lane, P. J., Koka, B. R. ve Pathak, S. (2006). The Reification of Absorptive Capacity: A Critical Review and Rejuvenation of The Construct. *Academy of Management Review*, 31(4), 833-863.
- Latukha, M. ve Veselova, A. (2019). Talent Management, Absorptive Capacity, and Firm Performance: Does It Work in China And Russia?. *Human Resource Management*, 58(5), 503-519.

- Lichtenthaler, U. (2016). Absorptive Capacity and Firm Performance: An Integrative Framework of Benefits and Downsides. *Technology Analysis & Strategic Management*, 28(6), 664-676.
- Liu, H., Ke, W., Wei, K. K. ve Hua, Z. (2013). The Impact of IT Capabilities on Firm Performance: The Mediating Roles of Absorptive Capacity and Supply Chain Agility. *Decision Support Systems*, 54(3), 1452-1462.
- Miles, J. A. (2016). Özümseme Kapasitesi Kuramı. *Yönetim ve Organizasyon Kuramları*. (Çeviri Edi. Mustafa Polat ve Korhan Arun-Çevirmen: Melih Altay). (ss. 17-23). Ankara: Nobel Kitap.
- Murovec, N., ve Prodan, I. (2008). The Influence of Organizational Absorptive Capacity on Product and Process Innovation. *Organizacija*, 41(2), 43-49.
- Papatya, N., Papatya, G. ve Hamşioğlu, A. B. (2018). Dinamik Kaynak Tabanlı Yeteneklerin Sürdürülebilir İşletme Performansı Üzerindeki Etkisi Ankara İli İmalat İşletmelerinde Bir Uygulama. *Business Management Studies: An International Journal*, 6(4), 1354-1378.
- Patel, P. C., Kohtamäki, M., Parida, V. ve Wincent, J. (2015). Entrepreneurial Orientation-As-Experimentation and Firm Performance: The Enabling Role of Absorptive Capacity. *Strategic Management Journal*, 36(11), 1739-1749.
- Rigby, D. K. (2020). Çeviklik: Oyuna Girmenin ve Oyunda Kalmanın Rolü. *Dijital Dönüşüm Çeviklik*, İstanbul: Optimist Yayınları.
- Sakarya, F., Kılıç, A., ve Eren, H. (2016). Firmalarda Özümseme Kapasitesini Etkileyen Faktörler: Teknopark Firmaları Örneği. *Social Sciences*, 11(4), 288-311.
- Schumpeter, J. (1942). Creative Destruction. *Capitalism, Socialism and Democracy*, 825, 82-85.
- Schwab, K. (2016). *Dördüncü Sanayi Devrimi*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Wales, W. J., Parida, V. ve Patel, P. C. (2013). Too Much of A Good Thing? Absorptive Capacity, Firm Performance, and The Moderating Role of Entrepreneurial Orientation. *Strategic Management Journal*, 34(5), 622-633.
- Yaşar, M. (2013). Imported Capital Input, Absorptive Capacity, and Firm Performance: Evidence From Firm-Level Data. *Economic Inquiry*, 51(1), 88-100.
- Zahra, S. A. ve George, G. (2002). Absorptive Capacity: A Review, Reconceptualization, and Extension. *Academy of Management Review*, 27(2), 185-203.
- Zahra, S. A. ve Hayton, J. C. (2008). The Effect of International Venturing on Firm Performance: The Moderating Influence of Absorptive Capacity. *Journal of Business Venturing*, 23(2), 195-220.
- Zincir, O. (2018). Özümseme Kapasitesi ve Kavramsallaştırması: 1990-2017 Döneminde Yayınlanan Makaleler Üzerine Bir İnceleme. 26. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, KATÜ İİBF, (10-12 Mayıs), 631-643.